

Сучасним моральним ідеалом можна назвати ідеал автентичності. А він можливий лише тоді, коли в свідомості сучасної людини з'явиться моральна установка або людина буде відкритою для її прийняття. Але в нашому суспільстві, коли моральними нормами частіше за все нехтують, ідеал автентичності є можливим для досягнення лише для небагатьох.

Не зважаючи на те, що в сучасній етиці питання про сенс життя як таке не ставиться, але все одно воно залишається актуальним, воно отримує нові акценти інтерпретації, та звучить як «турбота про себе» Фуко або «автентичність» Тейлора.

Інформаційна етика. Проблема становлення галузі

Ганна Миролюбенко

Кафедра етики, естетики і культурології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, УКРАЇНА, м.Київ, вул. Володимирська, 60, E-mail: annabokan@yandex.ru

Abstract. *This paper deals with the wide range of questions that are connected with the appearance, development and structure of a young applied ethical discipline – information ethics. Among the main tasks that are solved in this paper are: the development plot of a new branch of knowledge, first scientific achievements, the branches of information ethics. Among them are media researches and Internet researches. This paper will be interesting to a scientific researcher of a different degree and level, but first if that who are interested in the last philosophical researches and whose scientific interests are related to applied ethics, media and communication.*

Key words: information ethics, media, Internet, information, cyberethics, infospere.

Природа інформаційної етики як галузі прикладного етичного знання сягає перехресного міждисциплінарного дискурсу який виник як реакція-відповідь на зміни у стрімкому технологічному вдосконаленні засобів передачі та ретрансляції інформації. Починаючи з середини минулого сторіччя людину почали бентежити моральні аспекти наслідків науково-технічного прогресу. Протягом 40-50-х років ХХ ст. світ бентежили думки про роботів та можливість їх співжиття з людиною. 70-80 роки позначені дискусіями про права інтелектуальної власності, приватності інформації, вірусів та вандалізму в інформаційному просторі. Початок 90-х років ознаменований появою Інтернету. Світове павутиння досить швидко густим мереживом оповило Земну кулю. У вжитку з'явилися такі нові слова як «хакер» та «кіберпростір». Тим самим світова спільнота опинилася перед чергою відкритих дверей та можливостей, весь світ опинився у зоні досяжності. Але поруч з цим з'явилося занепокоєння відносно безпечності такої інформаційної відкритості, свободи вираження, цензури. Таким чином в науці та техніці поява потреби у аналізі інформаційного простору з позицій правого та неправого, доброго та злого, морального та неморального з'явилася більше ніж 50 років тому. Про інформаційну етику як про галузь прикладного етичного знання почали говорити близько чверті сторіччя тому. У ній від початку сплелися елементи бібліотечної справи та комп'ютерної етики. Вимоги, продиктовані реаліями нового часу вимагали від даної галузі освоєння нових

горизонтів, а саме виходу на рівень інформаційних технологій, прикладних аспектів етики інформаційного простору, на рівень самостійного знання.

Першим словосполучення «інформаційна етика» вводить у вжиток Роберт Хауптман, який пізніше, 1992 році започаткує перше періодичне видання з проблем інформаційної етики – «Журнал інформаційної етики». Досить швидко нова галузь утвердилася і у вищій школі. Курс з такою назвою у 1999 році з'явився в університеті міста Піцбург. Не зважаючи на різноманіття складових, які спричинили появу інформаційної етики, можна стверджувати, що ядром даної галузі знань є не специфічний тип технологій, зокрема комп'ютерні, стільникові, інформаційні чи комунікативні, а саме інформація, дані. Адже, як стверджує один з молодих вже класиків досліджень інформаційної етики Лучіано Флоріді: «Інформація – це синтаксично грамотно сформовані, семантично значущі та правдиві дані». [1, 254] Відмінною рисою інформаційної етики є те, що вона стоїть осторонь інших етичних теорій, адже концентрується на інформаційних сутностях. Головним питанням галузі є наступне: що є добрим для інформаційних сутностей та інфосфери? Інформаційна етика вивчає що є морально добрим та поганим, що є «повинен» і «не повинен» для морального агента та діє відповідно до чотирьох законів:

I - ентропія не має виникати у інфосфері (нульовий рівень)

II - у інфосфері ентропію потрібно попереджати

III - ентропія має бути витіснена з інфосфери

IV - інформаційний добробут має утверджуватися за рахунок розширення (кількість інформації), вдосконалення (якість інформації) та збагачення (багатоманіття інформації) у інфосфері [2,47], [3, 32]

Дана класифікація приведена відповідно до концепції Лучіано Флоріді, яка на сьогоднішній день має найбільш цілісну систему та певний напрацьований категоріальний апарат. Явище ентропії у Л.Флоріді означає руйнування, корупцію, забруднення та виснаження інформаційних об'єктів. На його думку інформаційна етика визначає можливість утвердження теоретичних підвалин дис-

кусій, що виникають через використання комп'ютерів та інших інформаційних та комунікативних технологій. В решті решт мета досліджень галузі полягає у розширенні проникнення етики, подоланні меж традиційної антропоцентричної етичної теорії. Значною мірою даний напрямок розширює межі досліджень у галузі етичних рефлексій на тему співвідношення людської діяльності з нелюдським оточенням.

Оскільки інформаційна етика стала породженням інтегрованого міждисциплінарного перехрестя технічного та етичного, ледь ставши незалежною галуззю знання вона одразу обросла низкою відгалужень. По-перше, Інтернет сприяв появі ряду специфічних явищ, які характеризують закони життя кіберпростору. До таких належать кіберетика та нетика.

Інтернет, а саме World-Wide-Web (WWW), що стрімко розвивається в останні десятиліття залучив до його аналізу спеціалістів найрізноманітніших галузей. Інтернет є багатостороннім засобом масової комунікації, що створює безліч різних форм комунікації. М. Моріс розподілив їх на 4 категорії [4, 42]:

1) асинхронна комунікація "один на один" (електронні листи)

2) асинхронна комунікація "багатьох з багатьма" (наприклад, мережа Юзернет: зведення, аркуші розсилань, де потрібно згода на розсилання чи пароль, для входу в програму, у якій повідомлення стосуються визначених тем)

3) синхронна комунікація "один на один", "один з декількома" будується навколо якої-небудь конкретної теми, наприклад, рольові ігри, чати

4) асинхронна комунікація, де звичайно користувач намагається розшукати сайт для одержання визначеної інформації і тут можна зустріти комунікацію "декілька й один", "один на один" (веб-сайти).

Порівняно з традиційними ЗМК, Інтернет наділений рисами, які дають йому суттєву перевагу:

1. Мультимедіа - Інтернет має можливість об'єднати візуальні, звукові, друковані і відео-аспекти інших ЗМК
2. Персоналізація - Інтернет забезпечує необхідною інформацією на будь-якому рівні зацікавленості індивідів чи груп людей
3. Інтерактивність - Інтернет припускає діалог, а не монолог, який передбачають традиційні ЗМК
4. Відсутність посередників

Віртуальний світ стає ідеальною зоною фамільярного контакту, що скасовує ієрархічні відносини і нівелюють статусні розходження співрозмовників. Віртуальна гра універсальна, із поступовим скороченням "цифрового розколу", Інтернет перетворюється в найбільш демократичну і вільну контролю форму комунікації. „Значного поширення набуло порівняння Інтернету з давньогрецькою „агорою” – зібранням громадян для вільного обговорення новин і прийняття рішень, що стосуються суспільного життя.” [5,65] Людина в мережі часто сприймається як набір масок: при спілкуванні перевірити дійсність її віртуальної особистості, так само

як і щирість її висловлювань, практично неможливо. Особистісна позиція співрозмовника як така зникає, перетворюючись в одну з багатьох віртуальних ролей. Усі моменти, що враховуються при комунікації: соціальний статус, вік, стать, національність, релігійна приналежність можуть бути віртуально привласнені чи в такий же спосіб відкинуті. Спілкування анонімних співрозмовників у цьому випадку перетворюється в подобу маскараду: моральна відповідальність за наслідки своїх дій у значній мірі слабшає.

З тотальною комп'ютеризацією та поширенням Інтернету почали говорити про віртуальну реальність – створення альтернативного світу без загрози реальному. Стосовно комп'ютера, віртуальна реальність нерозривно пов'язана з графічними технологіями, що за допомогою наділеної зворотним зв'язком взаємодії "людина - комп'ютер" і дають ефект присутності в деякому іншому, відмінному від дійсного, штучному світі. Віртуальний світ, у якому опиняється людина в результаті злиття комп'ютерної графіки з можливістю безпосереднього впливу на події, називають кіберпростором. Саме на даному зрізі проблем інформаційна етика виступає арбітром і стосунках інформаційного простору, або як його називає Л.Флорірі інфорсфери з людиною.

Інше відгалуження інформаційної етики з'явилося з етики медіа простору і стосується питань цензури, медіа-насильства, четвертої влади. Медіа можна вважати продуктом інформаційної життєдіяльності світу, адже вони пройшли чотири покоління: через схеми та креслення, друк, фото та німе кіно, телебачення та радіо до сучасного Інтернету – світового павутиння без кордонів. Як же виглядає сьогодні міжнародний інформаційний потік? Сучасні медіа вирішують декілька ідеальних завдань при цьому створюючи ряд реальних проблем. Вони виступають посередником у становленні групових, міждержавних відносин, налагоджують становлення культурних зв'язків, передають досвід удосконалення та модернізації. У прийнятті рішень медіа впливають на створення статусу, формування смаків, насадження соціальних норм. Через налагоджену систему світового інформаційного сполучення новини проходить через систему очищення світовими інформаційними агенціями. Очищену, проаналізовану і готову до вжитку інформацію щодня подають CNN, BBC, Reuters та інші світові інформаційні агенції.

Таким чином значний розвиток галузі підтверджує наявність численних асоціацій та центрів, що займаються дослідженням проблем етики інформаційного простору, зокрема: IEG (the Information Ethics research Group at Oxford University), Information Ethicist, International Center for Information Ethics, Information Ethics Roundtable, Computer Professionals for Social Responsibility. Залучення світової спільноти до проблем інформаційної етики підтверджується роботою у цьому напрямку світових організацій ООН та ЮНЕСКО. Зокрема у 2003 році був проведений самміт з проблем інформаційного суспільства, а ЮНЕСКО протягом останніх декількох

років просуває програму «Інформація для всіх». Остання направлена на сприяння міжнародному осмисленню та обговоренню етичних, правових та соціальних проблем інформаційного суспільства, розширення доступу до інформації, що є суспільним надбанням, підтримки освітніх програм у галузі комунікації, встановлення стандартів в галузях інформації та комунікації.

References

[1] Luciano Floridi. Information Technologies and the Tragedy of the Good Will. *Ethics and Information Technology*, 8(4): 253–262, 2006b.

[2] Luciano Floridi. Information Ethics: On the Philosophical Foundation of Computer Ethics. *Ethics and Information Technology*, 1(1): 37–56

[3] Luciano Floridi. What is the Philosophy of Information? *Metaphilosophy* (33:1/2), 2002a. Special Issue: Cyberphilosophy: The Intersection of Philosophy and Computing. edited by J.H. Moor and T.W. Bynum, pp. 123–145.

[4] Morris M., Ogan C. The Internet as Mass Medium // *Journal of Communication*. 1996. Vol. 46. № 1

[5] Войскунский А.Е. Метафоры Интернета // *Вопросы философии*. - 2001. - № 11. - С. 64-79.

Проблема взаємин людини і суспільства у працях Петра Ліницького

Анна Поперечна

Кафедра філософії та релігієзнавства, Національний університет “Києво-Могилянська академія”, УКРАЇНА, м.Київ,
вул.Г.Сковороди, 4, E-mail: bismark_ne@ukr.net

In the article we are consider theories of occurrence of the state (economic, legal, mythical) and nature of the person (egoistical biases; conscience, as a voice of God in a person's soul). The author has not deprived of the attention a religious problematics which is key in a philosophical heritage of Petro Linitskiy. As a result of the conducted research the following conclusion is formulated: interaction between the person and the state is possible only in a church bosom.

Ключові слова – social philosophy, the person, the state, religious belief, church.

I. Вступ

Для свого дослідження я обрала соціальну проблематику Петра Ліницького (представника Київської духовної академії) та спробую показати, що його творчість не є просто переосмисленням західних ідей, а має самобутнє значення. На мою думку, Петро Ліницький у своїх працях вирішує проблему щодо «правильної» побудови будь-якої держави (спираючись на релігійну віру, традицію власного народу, принцип справедливості) та доводить, що українські мислителі не випадають зі світового філософського контексту.

II. Основна частина

1. Проблема взаємин людини і суспільства органічно вплетена в соціальну філософію Петра Ліницького, про що свідчать його наступні праці: «Про свободу волі» [1], «Про працелюбність» [2], «Критичний огляд загальних поглядів та суджень щодо різних видів суспільної діяльності...» [3], «Початки суспільного життя» [4], «Значення філософії для богослів'я (Про свободу совісті)» [5] та інші праці мислителя.
2. Впливати на розвиток суспільства людина може через два види діяльності: теоретична (є внут-

рішньою і призводить до змін в середині самого діяча, найчастіше – розумових; такого діяча вважають науковцем і результати його діяльності призначені для інших, а не для нього; головною метою діяльності є істина) та практична (є зовнішньою та призводить до змін у речах (культура) й особах (цивілізація); головною метою цього виду діяльності є матеріальні блага).

3. У своєму управлінні державний діяч поєднує теоретичну та практичну діяльність. Під час навчання в школі, він отримує теоретичні знання. Закінчивши її та обравши певний вид практичної діяльності, вона перестає внутрішньо працювати над собою, а ті внутрішні сили (навчальний досвід), які склалися під час навчання переносить на практику.
4. Спираючись на два види діяльності можна відповідно виділити дві теорії походження держави: економічна (суспільство та суспільне життя виникає з неможливості однієї людини, власними силами задовольнити всі свої потреби, тобто здобути та приготувати всі необхідні для цього засоби. Первинні умови, від яких залежить задоволення потреб, усюди однакові: житло, їжа та одяг. Тому, спочатку люди жили у первісній общині та мали все спільне (люди були об'єднані спільною працею й відчували необхідність взаємодії для досягнення спільного блага). Відчуття рівних прав було головною рисою в общині. Через деякий час, починаються завоювання одних племен іншими, і за рахунок цього проявляється перевага одного народу над іншим. Тепер з общини починають виділятися люди, які не ототожнюють власні інтереси з інтересами спільноти, а ставлять їх вище. Свою перевагу над іншими вони закріпили у вигляді